

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 20^{ης} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1947

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ^ω ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Η. ΠΟΥΛΙΤΣΑ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη ἐπισήμως τὸ νέον τακτικὸν μέλος αὐτῆς κ. **Παναγιώτην Πουλίτσαν**, πρόεδρον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Εἰς τὴν συνεδρίαν παρέστησαν, ἐκπρόσωπος τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κ. Τσαλδάρης, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Ἀντ. Παπαδημιῶς, οἱ ὑπουργοί, τῆς Δικαιοσύνης κ. Χρ. Λαδάς, τῶν Ναυτικῶν κ. Ἀλ. Σακελλαρίου, ὁ Π. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Γεννάδιος, ὁ Μητροπολίτης Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Διονύσιος, πολλοὶ βουλευταί, ὁ ἀντιπρόεδρος, τὰ μέλη καὶ οἱ πάρεδροι τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὁ πρόεδρος, οἱ ἀντιπρόεδροι καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ οἱ ἀντεισαγγελεῖς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ πρόεδρος, οἱ ἀντιπρόεδροι, τὰ μέλη καὶ οἱ πάρεδροι τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, Γενικοὶ Διευθυνταὶ τῶν Ὑπουργείων, οἱ Πρυτάνεις καὶ Καθηγηταὶ τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι.

Ὁ **Πρόεδρος** χαιρετίζων ὥς κάτωθι τὸν νέον ἀκαδημαϊκὸν ἐπιδίδει εἰς αὐτὸν τὰ διάσημα καὶ τὸ δίπλωμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ.

*Κύριε Ἀκαδημαϊκὲ Παναγιώτη Πουλίτσα,
Ἀγαπητὲ Συνάδελφε,*

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν προσαγορεύει ὕμᾱς μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς σήμερον, κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ὑποδοχὴν ὕμῶν εἰς τὸ Σῶμα αὐτῆς.

Ἡ ἐκλογή Σας ὡς τακτικοῦ μέλους τῆς Τάξεως τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἐγένετο ἐν τῇ 452ρᾳ συνεδρίᾳ τῆς ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας τῇ 5 Ἰουνίου 1947, ἡ δὲ ἐπικύρωσις τῆς ἐκλογῆς Σας ἐγένετο διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Βασιλικοῦ Διατάγματος.

Ἡ ἐκλογή Ὑμῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἀνδρὸς καταλαβόντος ἀνώτατα ἀξιώματα ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῆς Πολιτείας, εἶναι τιμητικὴ ὄχι μόνον διὰ τὸν ἐκλεχθέντα, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἐκλέξαντας.

Προκάτοχος Ὑμῶν ἐν τῷ ἀξιώματι τῆς Πολιτείας, τὸ ὁποῖον σήμερον κατέχετε, ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας καὶ προήδρευσε καὶ αὐτῆς κατὰ τὸ ἔτος 1933.

Τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει κατὰ κανόνα καὶ ἐκλογὴν τοῦ κατέχοντος τὸ ἀξίωμα τοῦτο καὶ ὡς Ἀκαδημαϊκοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν συντρέχουσιν καὶ ἄλλοι ὅροι πρὸς τοῦτο, οἵτινες ἐν τῷ προσώπῳ Ὑμῶν συνυπάρχουν.

Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἀκαδημίᾳ σχηματίζεται, ὡς καὶ Ὑμεῖς θὰ ἴδητε, ἢ μᾶλλον ἔχει ἤδη σχηματισθῇ κατὰ τὴν ἐνηλικίωσίν της πλέον, διότι παρῆλθον ἤδη ἀκριβῶς 21 ἔτη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, ἔχει λέγω σχηματισθῇ παράδοσις, ὅτι ἄνδρες διακρινόμενοι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κυρίως καὶ ἐν τοῖς γράμμασι, πολὺ ὑπὲρ τὸ κοινὸν μέτρον, πρέπει, εὐκαιρίας διδομένης, νὰ καταλαμβάνωσι καὶ ἐν αὐτῇ θέσιν τινά, ὡς ἠθικὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων καὶ τοῦ ἔργου των, καὶ ἂν θέλετε καὶ τῶν πνευματικῶν των χαρισμάτων, τὰ ὁποῖα ἡ Θεία Πρόνοια μόνον εἰς τὸν γεννώμενον παρέχει.

Πάντες ἐνταῦθα ἀποβλέπομεν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Πατρίδος, δὲν εἶναι δὲ βεβαίως ἀνάγκη νὰ ᾔναι ἢ νὰ γίνῃ κανεὶς Ἀκαδημαϊκὸς διὰ νὰ φανῇ καὶ χρήσιμος εἰς αὐτήν, ἀφοῦ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Πολιτείᾳ τόσα ἄλλα ἀκόμη ἰσότιμα καὶ ἰσάξια ἀξιώματα, εἰς τὰ ὁποῖα τις εὐρισκόμενος δύναται νὰ βοηθῇ αὐτήν. Καὶ εὐτυχῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ εἰς αὐτὰ ὑπάρχουσιν ἄνδρες πάσης τιμῆς ἄξιοι.

Ὑμεῖς οἱ ἐκλέξαντες Ὑμᾶς δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι θὰ συντελέσητε, τὸ ἐφ' Ὑμῖν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνωτάτου τούτου πνευματικοῦ ἰδρύματος τῆς Πατρίδος, διότι γνωρίζομεν καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ πνευματικὰ ὑμῶν χαρίσματα. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων γνωρίζομεν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν ὑμῶν εἰς τὰ πάτρια, εἰς τὴν πατριὸν ἱστορίαν καὶ γλῶσσαν καὶ εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ τόσον συχνὰ χειμαζομένου ἔθνους ἡμῶν.

Ἰδιαιτέρως ἐξαίρω τὸ γεγονός, ὅτι ὄχι μόνον περὶ τὰ νομικὰ ζητήματα ἀσχολεῖσθε, καὶ ἐσχάτως καὶ βιβλίον πολλοῦ λόγου ἄξιον ἐδημοσιεύσατε, ἀφορῶν εἰς τὰς θεμελιώδεις σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας,

ἀλλὰ προσελκύουν Ὑμᾶς καὶ ἱστορικοφιλολογικαὶ μελέται, τῶν ὁποίων ἱκανὰ δείγματα ἔχετε παράσχει.

Παρατηρεῖται συχνάκις τοιοῦτο φαινόμενον. Γνωρίζετε τί ἐλέχθη περὶ τοῦ μεγάλου Θεοδώρου Μόμμσεν. Ὅτι οὐδεὶς φιλόλογος ὑπῆρξε τόσο νομικὸς ὡς αὐτός, καὶ οὐδεὶς νομικὸς τόσο φιλόλογος.

Τὸ σημερινὸν ἀξιώμα Σας ἐν τῇ Πολιτείᾳ παρέχει πάντοτε εἰς τὴν ἀσχολίαν σας τὸ θέαμα ἐριζόντων καὶ φιλονικούντων, ζητούντων δικαιοσύνην ἢ καταγγελλόντων ἀδικίαν. Ἡ ἄσκησις τοιούτου ἐπαγγέλματος καθιστᾷ τινα βεβαίως δίκαιον «καὶ ὁ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον δίκαιον ἔμψυχον» λέγει ὁ Σταγίριτης (Ἡθ. Νικ. 1132α). Ὁ δὲ ἕτερος τῶν μεγάλων Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ διδάσκαλος τοῦ Σταγίριτου λέγει ἐν τῇ περιφήμῳ ἐβδόμῃ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἀληθὴς δικαστὴς πρέπει νὰ ὁρμᾶται καὶ ἐκ φιλοσοφικῆς μορφώσεως, διότι μόνον ἐκ τῆς ὀρθῆς φιλοσοφίας εἶναι δυνατόν νὰ γνωρίσῃ κανεὶς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ δίκαια: «ἐπαινῶν τὴν ὀρθὴν φιλοσοφίαν ὡς ἐκ ταύτης ἔστι τὰ τε πολιτικὰ δίκαια καὶ τὰ τῶν ἰδιωτῶν πάντα κατιδεῖν» (326α).

Ἄλλ' ἐν τῷ πνευματικῷ ἀξιώματι, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ κατελάβετε ἐλλείπει ὁ σάλος τῶν ἐριζόντων καὶ φιλονικούντων, διότι ἐν αὐτῷ ἐπικρατεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς ἡσύχου ἐπιστήμης, «τῆς ἡδίστης θεωρίας». Ἡ ἐν αὐτῷ ἀπὸ περιωπῆς ἐξέτασις τῶν ζητημάτων ἐξαίρει καὶ ἐμψυχώνει, καθότι ἄλλως τε ἐλλείπει τὸ αἶσθημα τῆς ἐξαρτήσεως καὶ δεσμεύσεως.

Τὰ τῶν νομικῶν Ὑμῶν μελετῶν θὰ ἐξαρθῶσιν εὐθὺς ἀμέσως, ὑπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο ἐντεταλμένου Ἀκαδημαϊκοῦ, μετὰ πολλοῦ δὲ ἐνδιαφέροντος ἀναμένομεν τὴν ὁμιλίαν Ὑμῶν περὶ τῆς Πολιτείας δικαίου, Πολιτείας λοιπὸν ἐν ᾗ ἐπικρατεῖ τὸ δίκαιον, τ. ἔ. ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία, ὡς λέγει ὁ Πλάτων (Πολιτ. 350) «διωμολογησάμεθα τὴν δικαιοσύνην ἀρετὴν εἶναι καὶ σοφίαν».

Ἀγαπητὲ Συνάδελφε,

Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν χαιρετίζω τὴν ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἀνάδειξιν Ὑμῶν ὡς τακτικοῦ αὐτῆς μέλους, καὶ ἔχω τὴν χαρὰν νὰ ἐγχειρίσω εἰς Ὑμᾶς τὸ ἐπίσημον ἔγραφον τοῦ διορισμοῦ Σας καὶ νὰ περιβάλλω Ὑμᾶς μὲ τὸ καθιερωθὲν ἐπίσημον σῆμα τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Γ. Μπαλῆς** προσφωνεῖ τὸν κ. Πουλίτσαν ὥς ἔπεται :

Μεῖ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν, Κύριε Συνάδελφε, ἐπιτελῶ αὐτὴν τὴν στιγμήν ἐπὶ τῇ δεξιώσει σου τὴν τιμητικὴν δι' ἐμέ ἐντολὴν τῆς Συγκλήτου νὰ σκιαγραφήσω δι' ὀλίγων τὴν καθόλου δρᾶσίν σου.

Προερχόμενος ἀπὸ μικρὰν ἀλλ' ἱστορικὴν κωμόπολιν, τὸ Γεράκιον τῆς Λακεδαιμόνος, καὶ τυχὼν ἀληθοῦς σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς, διήνυσες τὰς πανεπιστημιακὰς σου σπουδὰς, παρακολουθῶν οὐ μόνον τοὺς κλεινοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νομοδιδασκάλους, ἀλλὰ καὶ διασήμεους καθηγητὰς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, καθὼς ὁ Κόντος, ὁ Βάσσης καὶ ἄλλοι.

Σφοδρὰν αἰσθανόμενος κλίσιν πρὸς τὸ δικαστικὸν στάδιον, προσῆλθες κατὰ τὸ 1907 εἰς τὸν τότε διαγωνισμόν, ὑπὸ τὸν περίφημον θεσμόν τῶν ἐμμίσθων παρέδρων, κατὰ τὸν διαγωνισμόν δὲ τοῦτον ἦλθες πρῶτος ἐπιτυχών. Ὑπηρετῶν ὡς πρωτοδίκης ἐν Χαλκίδι τῷ 1911, κατὰ τὴν γενομένην ἐκεῖ ἐπίσκεψιν τῶν δικαστηρίων ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης Νικολάου Δημητρακοπούλου ἐκίνησες τὴν προσοχὴν τοῦ ὑπὸ περιέργους πῶς συνθήκας, ἐκτιμῶν δὲ οὗτος τὰ προσόντα σου ἐχορήγησεν εἰς σέ, νεαρὸν πρωτοδίκην, τριετὴ ἐκπαιδευτικὴν ἄδειαν — «ἄνευ ἀποδοχῶν» — πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν σου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Βερολίνου.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ σταδίου σου συνεκέντρωσες ἑαυτὸν ἀποκλειστικῶς καὶ κατὰ τρόπον ἀσκητικὸν εἰς τὴν διακονίαν τῆς δικαιοσύνης, παραλλήλως δὲ καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου, καὶ ἡ Πολιτεία κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ τῶν πρώτων σου βημάτων σέ ἐτίμησε μετ' ἄλλων κατ' ἐπιλογὴν. Ὅταν κατὰ τὸ 1914, καταληφθέντων τῶν νέων μερῶν, ἡ Ἑλλὰς ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς τὴν διεθνή κοινὴν γνώμην δείγματα καλῆς διοικήσεως καὶ πρὸ παντὸς ἀμέμπτου ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐστράφη πρὸς τοὺς τότε ἀριστεῖς τοῦ δικαστικοῦ κλάδου, διὰ νὰ τοὺς τοποθετήσῃ εἰς τὰ δικαστήρια τῶν νέων χωρῶν. Μεταξὺ τῶν ἀριστεῶν τούτων κατελέγετο καὶ ὁ πρωτοδίκης Πουλίτσας, ἀποσταλὲς εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον Θεσσαλονίκης. Ἄν καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις ἐνὸς ἀρτίου δικαστικοῦ λειτουργοῦ εὐρίσκεται κυρίως κατεστρωμένη εἰς τὴν νομολογίαν καὶ τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις, ἐφ' ὧν ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς ἢ ἐμπνευστὴς, ὅμως φυλλομετρῶν τις τὰς σελίδας τοῦ τότε ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐκδιδομένου νομικοῦ περιοδικοῦ «Δικα-

στική 'Επιθεώρησις» λαμβάνει εικόνα της ικανότητος τοῦ πρωτοδίκου Πουλίτσα καὶ τῆς ἐκεῖ δράσεώς του. Ἀνὰ πᾶν βῆμα συναντᾷ τις τοῦτον εἰς τὸ περιοδικὸν αὐτό, ἄλλοτε μὲν παρουσιάζοντα τὴν ξένην δικαστικὴν νομολογίαν — ἰδίως γερμανικὴν, γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν — συνοδευομένην ἀπὸ ἰδικὰς του παρατηρήσεις καὶ σχόλια, ἄλλοτε δὲ εἰσηγητὴν δικαστικῶν ἀποφάσεων τοῦ Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, χειριζόμενον δυσχερέστατα νομικὰ ζητήματα, ἀναφαινόμενα ἐν αὐτῷ καὶ ἀναγόμενα οὐχὶ ἀπλῶς εἰς τὴν ἐλληνικὴν νομοθεσίαν, ἀλλ' εἰς τὸ δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν διεθνὲς δίκαιον, εἰς τὸ μουσουλμανικὸν δίκαιον, εἰς τὸ Ἰουδαϊκὸν δίκαιον κλπ. Πᾶς τις δύναται νὰ φαντασθῇ ὅποιον μωσαϊκὸν νομοθεσιῶν εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ νομικὸς καὶ μάλιστα ὁ δικαστὴς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τῶν νέων χωρῶν. Ὁ ἡμέτερος συνάδελφος ὅχι μόνον ἀνταπεκρίθη πλήρως εἰς τὰς δυσχερείας αὐτάς, ἀλλ' εἶχε καὶ τὴν φιλότιμον ἔμπνευσιν — ὡς μᾶς πληροφορεῖ τὸ περιοδικὸν «Δικαστικὴ 'Επιθεώρησις» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — εἶχε λέγω, τὴν ἔμπνευσιν νὰ φιλοπονήσῃ ἀξιόλογον γλαφυρωτάτην ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μετάφρασιν, πρῶτον μὲν τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἀραβικοῦ καὶ Ἰσλαμικοῦ Δικαίου», δεύτερον δὲ τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ καὶ Ἰουδαϊκοῦ Δικαίου», ἀμφότερα κατ' ἀπόσπασμα ἐκ τῆς «Γενικῆς Ἱστορίας τοῦ Δικαίου τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν» τοῦ ἐπιφανοῦς Γερμανοῦ σοφοῦ *Joseph Kohler*. Αἱ δύο αὗται μελέται ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ εἶναι καὶ σήμερον πολὺ χρήσιμοι, περιέχουν δὲ περιεργοτάτους θεσμοὺς δικαίου, ἀναγομένους ἀναμῖξ εἰς τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον, εἰς τὸ ποινικὸν καὶ εἰς τὸ δικονομικὸν δίκαιον.

Προαχθεῖς κατ' ἐκλογὴν εἰς Πρόεδρον Πρωτοδικῶν καὶ ἀποσταλεῖς εἰς τὸ νεοσύστατον Πρωτοδικεῖον Ἀργυροκάστρου, κατὰ κοινὴν τότε ὁμολογίαν, μὲ τὸ δικαιοδοτικὸν καὶ κοινωνικὸν σου ἔργον, ἥσκησες ἐκεῖ μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἐγχωρίου πληθυσμοῦ. Ἐπωφελήθης ἐπὶ πλέον τῆς εὐκαιρίας νὰ ἀντιγράψῃς καὶ δημοσιεύσῃς ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ χριστιανικῶν χρόνων καὶ Ἐνθυμήσεις τῆς Βορείου Ἠπείρου», πλείστας ἐκκλησιαστικὰς ἐπιγραφάς, δηλωτικὰς τῆς κτίσεως καὶ ἀνακαινίσεως ἢ διακοσμήσεως ἱερῶν ναῶν καὶ μονῶν, ἢ ἀφιερώσεως εἰκόνων, σκευῶν καὶ κτημάτων καὶ ἄλλας ἱστορικὰς ἐπιγραφάς καὶ σημειώματα ἐκ πλείστων χωρίων τῆς Βορείου Ἠπείρου, ἀναγομένας εἰς τὸν 16ον, 17ον καὶ 18ον αἰῶνα, καὶ ἀποδεικνυούσας τὴν συνεχῆ καὶ ἀναμφισβήτητον ἐλληνικότητα αὐτῆς καὶ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους χρόνους,

ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὴν τρομοκρατίαν τοῦ τυράννου Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐδημοσίευσε δὲ καὶ τούτου πολλὰ ἔγγραφα, ἔχοντα πολλὴν σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἡπείρου. Πρὸς τούτοις ἐδημοσίευσεν καὶ «Σύνοψιν τοῦ Κώδικος τῆς Ἐπισκοπῆς Δρυϊνουπόλεως», συσταθέντος, ὡς ἐν αὐτῷ φέρεται, τῷ 1760 ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου ταύτης Δοσιθέου, σπουδαίου, καθὼς σημειοῖς, θρησκευτικοῦ καὶ ἐθνικοῦ προμάχου, ἀναπτύξαντος ἐθνικωτὰν τὴν δρᾶσιν ἐν Βορείῳ Ἡπείρῳ. Ὁ Κώδιξ οὗτος περιέχει λίαν ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις καὶ πληροφορίας, ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἱστορικὰς, καὶ παλαιότερων χρόνων, ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων, τὰ ὅποια εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ ρηθεὶς Δοσίθεος.

Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιγραφαὶ χριστιανικῶν χρόνων Εὐρυτανίας» καὶ πλείστας ἐπιγραφὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ σημειώματα ἱστορικὰ ἐκ πολλῶν χωρίων τῆς Εὐρυτανίας καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα πατριαρχικὰ σιγίλλια, ἀποκείμενα εἰς τὰς αὐτόθι ἱεράς Μονὰς τοῦ Προυσοῦ καὶ τῆς Τατάρνης, τὰς ὁποίας εὗρες τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀντιγράψῃς, καθ' ὃν χρόνον ὑπηρέτεῖς ἐκεῖ ὡς πρωτοδίκης.

Προαχθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς Ἐφέτην, ἀνέλαβες κατόπιν εἰδικοῦ νόμου τὴν προεδρίαν καὶ διεύθυνσιν τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ δὲ ταύτῃ ἀφῆκες ἀληθῶς ἐποχὴν, καθὼς ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν «Θέμιδα» τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ἔνθα χαρακτηρίζεσαι ὡς ὁ «ἰδεώδης πρόεδρος».

Ἐκ τῆς ἀστικῆς δικαιοσύνης ἐκλήθης ὕστερον παμψηφεί ὑπὸ τῆς Ὁλομελείας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὡς μέλος αὐτοῦ, διὰ νὰ ἀνέλθῃς ταχέως κατόπιν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εὗρον ἀληθῶς τὴν πληρεστέραν τῶν ἐκδήλωσιν τὰ μεγάλα σου προσόντα καὶ πρὸ παντὸς τοῦ δικαστικοῦ ἥθους καὶ τῆς ἀρτίας καὶ εὐρυτάτης παιδεύσεως ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ καὶ ἰδιαιτέρως ἐν τῇ τοῦ δικαίου. Βαθεῖαν ἐπίδρασιν εἶχεν ἡ εἴσοδος τοῦ σήμερον συναδέλφου εἰς τὴν διοικητικὴν δικαιοσύνην. Αἱ ὁδυνῆραὶ περιπέτειαι, τὰς ὁποίας διήλθε τὸ Κράτος ἡμῶν, ἔνεκα τῆς ἐπιδρομῆς τῶν ξένων κατακτητῶν καὶ τῆς ὑποστολῆς τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, ἔφερον, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνωμάλους κυβερνήσεις, ἡ πολιτικὴ δὲ ἀνωμαλία ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν μέχρι τῆς ἐκλογῆς τῆς ἀναθεωρητικῆς βουλῆς. Ὡς ἦτο ἐπόμενον εἰς τὰς πολιτικὰς ταύτας μεταπτώσεις εὗρον κατὰ καιροὺς ἔδαφος ποικίλαι ὑπερβασίαι τῆς ἐκάστοτε ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς διοικήσεως, καὶ οὐ-

δεμίαν ὑπερβολὴν θὰ ἐξέφραζέ τις, ἂν ἔλεγεν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας μὲ τὰ ἐπίλεκτα μέλη του ἐστάθη ὡς φάρος σκορπίζων τὸ παρήγορον φέγγος του εἰς τὸν χειμαζόμενον καὶ κατατρυχόμενον ἑλληνικὸν λαόν. Σπουδαία ὑπῆρξεν ἐν τούτῳ ἡ συμβολὴ τοῦ συναδέλφου ἡμῶν εἰς τὰ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου ἀνακύψαντα κατὰ τὴν χαλεπὴν αὐτὴν περίοδον συνταγματικά ἢ ἄλλα ζητήματα, καὶ κρατερός ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν αὐτοῦ, ἄλλοτε μὲν ὡς ἀρχηγοῦ, ἄλλοτε δὲ ὡς στρατιώτου μετὰ τῶν ἐν τῷ συμβουλίῳ συναδέλφων του, ὅπως διαφυλάξῃ ὅσον ἦτο δυνατόν τὰς μεγάλας γραμμὰς τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν, ἀκόμῃ καὶ μὲ τὴν σημαίαν ὑπεσταλμένην ὑπὸ τῶν κατακτητῶν. Ἡ στρατιωτικὴ κατάληψις τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων ἐγέννησεν, ὡς εἶναι εἰς τὸν νομικὸν ἰδίως κόσμον γνωστόν, διπλοῦν πρόβλημα: πρῶτον μὲν ἂν αἱ κυβερνήσεις τῆς κατοχῆς εἶχον νομοθετικὸν δικαίωμα ἀπεριόριστον καὶ μάλιστα πρὸς ἔκδοσιν νόμων «συντακτικοῦ χαρακτῆρος καὶ περιεχομένου»—ὅπως ἔφερον τότε οἱ νόμοι ἐκεῖνοι—δι' ὧν αἱ κυβερνήσεις τῆς κατοχῆς κατέλυσον καὶ διατάξεις ἔτι τοῦ συντάγματος· δεύτερον δὲ ποῖον ἦτο τὸ κύρος τῶν πράξεων τῆς ἐν Καῖρῳ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν σχέσει καὶ πρὸς τὴν ἐκ τῆς κατοχῆς δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. Τὸ πρῶτον ζήτημα ἀνέκυψεν εὐθὺς ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς καταλήψεως τῆς χώρας, ἐνῶ τὸ δεύτερον ἀνεφάνη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ὁ σήμερον συνάδελφος εἰς ἀμφοτέρω ἡγήθη εὐθαρσῶς τῆς ὀρθῆς γνώμης, ἥτις ὅμως ὀρθὴ γνώμη αὐτοῦ καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα, ἔμεινεν ἀτυχῶς ἀπλῇ μειονοψηφία καὶ δὲν ἐπεκράτησεν ἐν τῷ Συμβουλίῳ. Οὕτω δὲ τὸ Συμβούλιον ἐστερήθη τῆς εὐκαιρίας, κατὰ τὴν θλιβεράν αὐτὴν περίοδον τοῦ Ἑθνους, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἐμφανισθῇ ὁμοφώνως ὑπέρμαχον τῶν διεθνῶν νομίμων, δηλ. τῶν Κανονισμῶν τῆς Χάγης, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ κοσμήσῃ τὴν λαμπρὰν ἄλλως τε νομολογίαν του μὲ μίαν ἔμμεσον, ἀλλ' ἔγκυρον διαμαρτυρίαν ἀπέναντι τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑθνους κατὰ τῶν κυβερνήσεων τῆς κατοχῆς, τῶν ὁποίων τὸν κατωφερὲς δρόμον πρὸς πλήρη νομοθετικὴν ἀναστάτωση τῆς Χώρας ἴσως καὶ νὰ ἀνέκοπτε κατὰ τι. Ἡ γνώμη, ὑπὲρ ἧς κρατερώς ὑπερεμάχησεν ὁ συνάδελφος ἡμῶν, ὑπ' ἀμφοτέρω τὰς πλευρὰς τοῦ ζητήματος ἦτο ἡ ὀρθή. Ἡ στρατιωτικὴ κατάληψις τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ οὐδαμῶς ἐπέφερε διὰ τὴν Ἑλλάδα τὴν περάτωση τοῦ πολέμου καὶ τὴν καθυπόταξιν αὐτῆς, τὴν *tebellatie*, ὅπως λέγουσιν οἱ διεθνολόγοι, ἀφοῦ οἱ φορεῖς τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας,

βασιλεὺς καὶ κυβέρνησις,—ἔστω καὶ ἄνευ ἐδάφους—ἐγκατασταθέντες εἰς ξένην γῆν,—οὐ μόνον τὸν πόλεμον ἐξηκολούθουν, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν ἥσκουν διὰ τῆς ἐκδόσεως νόμων καὶ διαταγμάτων καὶ διὰ τῆς ἐπ' ὀνόματί των λειτουργίας δικαστηρίων πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν. Ἡ πρώτη κυβέρνησις τῆς κατοχῆς ἐσχηματίσθη μετὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν ὑπὸ τούτου διάλυσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὡς δὲ αὐτὴ αὕτη ἡ κυβέρνησις ἐκείνη ἐπισήμως εἶπεν, ὁ σχηματισμός της ἐγένετο κατ' ἐντολὴν καὶ τῇ συγκαταθέσει τῶν δυνάμεων τῆς κατοχῆς· εἶναι λοιπὸν ἱστορικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνακρίβεια—διὰ νὰ μὴ δώσωμεν βαρύτερον χαρακτηρισμὸν—τὸ λεχθέν, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐκείνη ἦτο κυβέρνησις ἐπαναστατικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐνῶ ἀπλούστατα τόσον αὐτῇ, ὅσον καὶ αἱ κατόπιν ἐπακολουθήσασαι, ἦσαν ἐντεταλμέναι κυβερνήσεις τοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς, ἐκ τούτου ἔλκουσαι τὴν δυνάμιν των. Κατὰ τοὺς διεθνεῖς κανονισμούς, περὶ τῶν κανόνων τοῦ κατὰ ξηρὰν πολέμου, ἡ στρατιωτικὴ κατάληψις τοῦ ἐδάφους τῆς ἐμπολέμου χώρας ὄχι μόνον κατάλυσιν τῆς κυριαρχίας αὐτῆς δὲν ἐπιφέρει, ἀλλὰ καὶ περιορισμούς γεννᾷ διὰ τὸν καταλαβόντα ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀσκήσεως πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ μάλιστα νομοθετικῆς, συνεπῶς καὶ αἱ ἐκ τοῦ εἰσβολέως, ὡς ἐλέχθη, ἔλκουσαι τὸ κύρος των κυβερνήσεις τῆς κατοχῆς περιορισμένην μόνον δύναμιν εἶχον, ὡς λίαν ὀρθῶς ὁ νῦν συνάδελφος ἡμῶν μετὰ τῶν λοιπῶν μειονοψηφησάντων μελῶν μετὰ θάρρους ὑπεστήριζον, καὶ ὡς ἄλλως τε τότε καὶ ἕτεροι ἔγκριτοι νομικοὶ ἐξεφράσθησαν.

Καὶ ἄλλα ὅμως ἐπίσης σπουδαῖα συνταγματικὰ ζητήματα, σοῦ ἡγουμένου, εὗρον ἐν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας τὴν ἀρμόζουσαν λύσιν. Ὅταν ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐξουσία ἐζήτησεν ἄλλοτε νομοθετικῶς νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ νὰ ρυθμίζῃ αὐτὴ τὰ τῆς διοικήσεως αὐτῶν, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀντέστη, στηριχθὲν δὲ εἰς τὴν σχετικὴν συνταγματικὴν διάταξιν, ἐδέχθη ὅτι ἀντίκειται εἰς τὸ σύνταγμα καὶ αὐτὴ ἡ διὰ νόμου ἀλλοίᾳ ρύθμισις τῶν τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας κοινωφελοῦς τινος ἰδρύματος. Ὅταν ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐξουσία διὰ σειρᾶς νόμων ἐπεδίωξε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ συνταγματικῶς καθιερωμένον ἔνδικον μέσον τῆς ἀκυρώσεως τῶν παραβάσεων τῆς Διοικήσεως, τὸ Συμβούλιον ἀντέστη ἀποφανθὲν, ὅτι τὸ δικαίωμα τῶν διοικουμένων πολιτῶν, ὅπως προσβάλλωσιν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τὰς παρανόμους πράξεις

τῆς Διοικήσεως εἶναι κατωχυρωμένον συνταγματικῶς καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν συγχωρεῖται ὁ ἐκ τῶν προτέρων διὰ νόμου ἀποκλεισμός ἐκάστοτε τῆς προσφυγῆς ταύτης εἰς τὸ Συμβούλιον, ὡς ἐπίσης δὲν συγχωρεῖται οὐδ' ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως κύρωσις τῶν παρανόμων πράξεων ἢ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐξετάσεως τῆς ἀσκηθείσης προσφυγῆς. Δι' ἄλλων ἀποφάσεων τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἐκήρυξεν ἀντισυνταγματικούς τοὺς νόμους, δι' ὧν τὸ ἅπαξ εἰσαχθὲν ἔνδικον μέσον ἀναιρέσεως κατ' ἀποφάσεων φορολογικῶν δικαστηρίων κατηργεῖτο ἢ περιωρίζοντο οὐσιωδῶς οἱ λόγοι ἀναιρέσεως κατ' αὐτῶν, οὕτως ὥστε οὐσιαστικῶς νὰ φθάνωμεν εἰς κατάργησιν τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἀναιρέσεως. Πλείστας ὅσας ἀποφάσεις διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ διοικητικῶν δικαστηρίων καὶ ἰδίως φορολογικῶν ἠκύρωσε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας λόγῳ παραβάσεως τῆς τόσον συχνά παραβλεπομένης σχετικῆς διατάξεως τοῦ Συντάγματος, λόγῳ ἀναιτιολογήτου τῶν ἀποφάσεων, εἰς τρόπον ὥστε αὗται νὰ διαφεύγουν τὸν ἔλεγχον τῆς νομιμότητος. Εἰς ἄλλην περίπτωσηί τινι τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, κατόπιν προσφυγῆς, εἰς ἣν προσήλθεν ἀρωγὸς σύσσωμος ὁ νομικὸς καὶ δικηγορικὸς κόσμος, ὑπερμύνθη κρατερῶς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσοβιότητος, ἀποφανθὲν ὅτι ἀντιβαίνει εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος ἢ διὰ νόμου μείωσις τοῦ ὁρίου τῆς ἡλικίας τῶν ὑπὸ τῆς ἰσοβιότητος προστατευομένων δικαστικῶν λειτουργῶν.

Πασίγνωστος εἶναι ἡ βροχὴ τῶν συντακτικῶν λεγομένων πράξεων, ἐξ ὧν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέχρι τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς κατεκλύσθημεν. Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας στηριζόμενον εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ Πολιτεύματος ἡμῶν, ἠκύρωσε τότε πολλὰς τούτων, ὡς ἐκδοθείσας κατὰ παράβασιν τοῦ Συντάγματος, εἰπὼν ὅτι τὸ Σύνταγμα μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκτάκτου καὶ ἀναποτρέπτου ἀνάγκης δύναται νὰ θεωρηθῇ στέργον τοιαῦτα μέτρα, ἢ συνδρομὴ δὲ τῶν προϋποθέσεων τούτων ὑπόκειται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου. Προκειμένου διὰ τὸ πολυπαθὲς ἄρθρον 17 τοῦ Συντάγματος, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἔκρινεν, ὅτι ἐπὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἢ παρεχομένη εἰς τὸν πολίτην ἀποζημίωσις δέον νὰ εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ τῷ ἐπιτρέπη τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπαλλοτριουμένου πράγματος, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐπὶ ἀπαλλοτριώσεως καὶ καθορισμοῦ ἀποζημιώσεως, γενομένης πρὸ τοῦ πολέμου, εἶναι ἀντισυνταγματικὴ ἢ πληρωμὴ τῆς ἀποζημιώσεως εἰς ἰσαρίθμους πληθωρικὰς δραχμάς.

Τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν ἐπιτρέπει πλήρη ἀνασκόπησιν τοῦ τεραστίου ἔργου, ὅπερ ἐπετέλεσε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην σου ἡγεσίαν καὶ τὴν θερμουργὸν πνοὴν σου. Ἀλλ' ἡ ἀκατάπαυστος προσήλωσίς σου εἰς τὸ πολυσχιδὲς ἔργον τοῦ Συμβουλίου δὲν ἀνέκοψε τὴν εὐρυτέραν σου ἐπιστημονικὴν ἐνασχόλησιν, τούναντίον ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία πρὸς ταύτην. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀξίζει νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρος λόγος: Ὁρμηθεὶς ὁ νέος ἡμῶν συνάδελφος ἔκ τινος ὑποθέσεως, ἥς ὑπῆρξεν εἰσηγητῆς ἐν τῷ Συμβουλίῳ, ἀφορώσης δὲ εἰς ἀκύρωσιν ἐκλογῆς ἐπισκόπου, προήλθεν εἰς πλήρη ἱστορικὴν καὶ θεωρητικὴν μελέτην ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων προβλημάτων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου ἐν γένει δικαίου, δηλ. τοῦ ζητήματος τῶν σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ζητήματος, ὅπερ εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα παρουσιάζει ἰδιότυπον μορφήν, ἔνεκα τῆς θέσεως, ἣν κατὰ τὸ παρελθὸν διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἶχεν ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἰδίως ὑπὸ τὸ βυζαντινὸν Κράτος καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Τὴν λαμπρὰν ταύτην μελέτην, ἐκδοθεῖσαν ἐπ' ἐσχάτων εἰς ὀγκῶδη τόμον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας», εἶχον λάβει τὴν τιμὴν πρό τινος νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Στηριζόμενος ὁ συνάδελφος εἰς τὰ κείμενα τῶν κανόνων τῶν ἁγίων Συνόδων, εἰς τὰς μαρτυρίας βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐν τῷ νεωτέρῳ ἡμῶν κράτει θεσπισθέντων καὶ ἀποκρούων ἀντιθέτους θεωρίας παραδέχεται λίαν ὀρθῶς, ὅτι ἐν τῷ Βυζαντιακῷ Κράτει ἡ σχέσις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἀπέληξεν εἰς πλήρη ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας, παρατάσσει δὲ σωρεῖαν ἱστορικοῦ ὕλικον, μετ' ἀλληλουχίας καὶ συστηματικότητος, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ἡ εἰς τὸ Κράτος ὑποταγὴ τῆς Ἐκκλησίας· ἀναφέρει πλείστας ὅσας ἐπεμβάσεις τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, διοικητικὰς καὶ νομοθετικὰς, εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας, πολλάκις μάλιστα καὶ εἰς δογματικὰ αὐτῆς ζητήματα καὶ δὴ ἐριζόμενα. Ὡς τοιαύτας νομοθετικὰς ἐπεμβάσεις παραθέτει ὁ συνάδελφος τὸ δογματικὸν διάταγμα τοῦ Ζήνωνος, τὸ καλούμενον «Ἐνωτικόν», τὰ δύο δογματικὰ ἔδικτα τοῦ Ἰουστινιανοῦ περὶ καταδίκης τῶν λεγομένων «τριῶν κεφαλαίων», ἀφορώντων εἰς τοὺς μονοφυσίτας, τὴν «Ἐκθεσιν» τοῦ Ἡρακλείου, δηλ. δογματικὸν διάταγμα, ἐπιβάλλον τὴν διδασκαλίαν «μῆδ' ἐν τῷ Χριστῷ θελήσεως», ὅμοιον διάταγμα δογματικὸν τοῦ Κώνσταντος, τὸ λεγόμενον «Τύπος». Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σχέσιν τῶν ἱερῶν κανόνων πρὸς τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἐν τῷ Βυζαντιακῷ Κράτει, στηριζόμενος

εἰς διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἰδίως τὴν Νεαράν 131, παραδέχεται ὅτι οὗτοι ἔχουσιν ἰσχὺν νόμου καὶ ὅτι ἐν συγκρούσει μεταξὺ τῶν τὴν ἐπικράτησιν ἔχει ὁ πολιτικὸς νόμος, δικαιολογῶν διὰ μακρῶν τὴν ὀρθὴν ταύτην γνώμην. Διὰ τὴν ἐν τῷ νεωτέρῳ ἡμῶν Κράτει θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκρούει πειστικώτατα τὴν ὑπὸ σπουδαίων συγγραφέων — ἰδίως θεολόγων — ὑποστηριχθεῖσαν γνώμην, καὶ διεξερχόμενος τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Διατάγματος τῆς Βαυαρικῆς Ἀντιβασιλείας, ὡς καὶ τὰ κείμενα τῶν κατὰ καιροὺς Συνταγμάτων, τονίζει ὅτι εἶναι πλάνη νὰ νομίζεται ὅτι αἱ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράσεις τῶν κειμένων σημαίνουν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς καὶ ἀπέναντι τοῦ Κράτους. Ἐν τῷ νεωτέρῳ ἡμῶν Κράτει, λέγει, ἡ ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δοτὴ, δηλαδή ἀπορρέει ἐκ τῆς παραχωρήσεως τῆς Πολιτείας· τοῦτο ἄλλως τε προκύπτει καὶ ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Χώρας, τὰς ἐξενεχθείσας ἐν τῇ Δ' Ἐθνικῇ Συνελεύσει τοῦ 1924-1925, ὁπότε συνεζητήθη τὸ ζήτημα αὐτό. Ἐξετάζων τὸ πολυθρύλητον ζήτημα περὶ τῆς νομικῆς δυνάμεως τῶν ἱερῶν κανόνων τάσσεται ὑπὲρ τῆς γνώμης, ὅτι ἡ συνταγματικὴ διάταξις περὶ ἀπαραιτήτου τηρήσεως τῶν κανόνων καὶ παραδόσεων δὲν ἐννοεῖ νὰ προσδώσῃ εἰς τούτους κῦρος κανόνος τοῦ ἐξ ἀντικειμένου δικαίου. καὶ δὴ ἐπηυξημένης τυπικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ σκοπεῖ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς δογματικῆς ἐνότητος μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἀλλὰ τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ μνημονεύσω ἀπὸ τὴν πυκνὴν καὶ σφυρηλατημένην αὐτὴν συγγραφὴν τοῦ νέου ἡμῶν συναδέλφου; Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης τοῦ ζητήματος τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπου ἐπελήφθη τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐπεκταθῇ παρεμπιπτόντως εἰς πλεῖστα ὅσα ἐνδιαφέροντα θέματα, ὡς εἶναι τὰ περὶ προβλήσεως τῶν πατριαρχῶν, περὶ παραιτήσεως ἐπισκόπων, περὶ μεταθέσεως τῶν ἐπισκόπων, περὶ τῶν προσόντων τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι καὶ τοῦ ἐλέγχου αὐτῶν, περὶ «ἀπολελυμένων» ἢ «ἐκκεχυμένων» — ὡς λέγει ὁ Ἰουλιανὸς — χειροτονιῶν, περὶ «χωρεπισκόπων», περὶ «τιτουλαρίων» καὶ ἄλλα, ἅτινα, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, διὰ πρῶτην φορὰν εὑρον τόσῳ ἐπισταμένην ἔρευναν. Ἐρευνῶν τὴν πρᾶξιν τῆς ἐκλογῆς ἐπισκόπου διακρίνει τὴν διοικητικὴν πρᾶξιν τῆς ἐκλογῆς ἀπὸ τὴν καθαρῶς θρησκευτικὴν, δηλ. τὴν τελετὴν τῆς χειροτονίας. Ἡ πρώτη εἶναι — λέγει — διοικητικὴ, ἐνῶ ἡ δευτέρα εἶναι πρᾶξις μυστηριακὴ καὶ καθαρῶς θρησκευτικὴ· οὔτε ὅμως ἡ χειροτονία αὕτη, ἡ καλουμένη «μεγάλῃ σφραγίδι», οὔτε πολλῶ μᾶλλον τὸ ἐπακολουθοῦν

τὴν ἐκλογὴν «μήνυμα» — ἡ «μικρὰ σφραγὶς τῶν μνήστρων» κατὰ Συμεῶν τὸν Θεσσαλονίκης — ἐμποδίζει τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς ὡς διοικητικῆς πράξεως. Ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς μας καὶ ὁ γάμος περιβάλλεται μυστηριακὴν θρησκευτικὴν τελετὴν, ἐν τούτοις ὅμως οὐδεὶς ποτε, οὐδ' αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία ἰσχυρίσθη, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ αὕτη τελετὴ ἐμποδίζει τὴν ἀκύρωσιν τοῦ γάμου. Ἴδου ἐν ὀλίγοις τὸ φωτεινὸν σου ἔργον.

Εἰς τὴν μακρὰν σου σταδιοδρομίαν, Κύριε Συνάδελφε, ἐξεπλήρωσες τὸ δικαιοδοτικὸν σου λειτουργήμα μὲ θαυμαστήν αὐταπάρνησιν καὶ κατῳρθώσας νὰ ἐνσαρκώσῃς ἐν τούτῳ τὴν περίπυστον ρῆσιν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι «τὸ ἐπὶ τὸν δικαστὴν ἰέναι, ἰέναι ἐστὶ ἐπὶ τὸ δίκαιον· ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον δίκαιον ἔμψυχον». Ἀλλ' ἐξεπλήρωσες μετ' ἴσης ἀφοσιώσεως καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν σου ἀποστολὴν.

Παραλλήλως πρὸς αὐτὰ ἐσκόρπισες καὶ σκορπίζεις μὲ ἀκαταπόνητον προθυμίαν τὴν συμβολὴν σου εἰς πλείστους ὅσους κοινωφελεῖς σκοποὺς καὶ ἰδρύματα φιλανθρωπικά, ἐκπαιδευτικά καὶ ἐπιστημονικά, συμμετέχων ἐνεργῶς εἰς τὴν διοίκησιν αὐτῶν καὶ παρακολουθῶν μετ' ἀδιαπτώτου ἐνδιαφέροντος τὴν λειτουργίαν, τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν ἀπόδοσιν αὐτῶν, ὡς σύμβουλος ἢ ὡς παραστάτης των.

Εἰσερχόμενος εἰς τὸ σεμνὸν τοῦτο τέμενος καὶ ἐντευκτήριον, δὲν θὰ εὔρης διοικητικὰς παραβάσεις, οὔτε νόμων διαστροφάς, οὔτε ἐξουσίας κατὰχρησιν, καὶ ἐπομένως οὐδένα φόβον ἔχεις νὰ σὲ καταδιώκουν ἐνταῦθα προσφυγαὶ καὶ αἰτήσεις περὶ ἀκυρώσεως. Ἀπόθες λοιπὸν τὴν σπάθην καὶ τὸν ζυγὸν τῆς Δικαιοσύνης καὶ πρόσελθε μετὰξὺ ἡμῶν φέρων τὸ ἀπλοῦν φιλοσοφικὸν τριβῶνιον. Μακρὰν ἀπὸ τὸν βόμβον τῆς δίκης καὶ τὰς οἰμωγὰς τῶν διψῶντων δικαιοσύνην, ἔχεις καὶ ἐνταῦθα νὰ ἐπιτελέσῃς ἀκόμη πολλὰ!

Μετὰ τὸ πέρας τῆς προσφωνήσεως τοῦ κ. Μπαλῆ, ὠμίλησεν ὁ κ. **Παναγ. Η. Πουλίτσας** ἔχων θέμα: «*Περὶ τῆς ἰδέας τῆς πολιτείας δικαίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν*».